

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ В КАНАДІ

В статті розглянуто національний склад Канади згідно з переписом населення 1999 р., 2011 р.; висвітлено історію заселення та колонізації Канади з 1886 р.; обґрунтовано зміст поняття «явні меншини» (visible minorities); виявлено, що основними етнічними групами населення були канадці, англійці, французи, шотландці та ірландці, наступні німці, італійці, китайці, перші нації, українці, східні індіанці, голландці та поляки; подано аналіз відсоткової частки корінних народів Канади як невід'ємної, але вельми специфічної і, при цьому, соціально-напруженої частини етнокультурної структури країни. Автор зазначає, що лінгвістична різноманітність є також ключовою в канадському плюралізмі.

Ключові слова: *полікультурність, явні меншини, етнічні групи, етнокультурна структура, лінгвістична різноманітність, канадський плюралізм, іммігранти, субкультура, інтеграція.*

В статье рассмотрены национальный состав Канады согласно переписи населения 1999, 2011 г.; отражена история заселения и колонизации Канады с 1886 г.; обосновано содержание понятия «явные меньшинства» (visible minorities). Выявлено, что основными этническими группами населения были канадцы, англичане, французы, шотландцы и ирландцы, следующие немцы, итальянцы, китайцы, первые нации, украинцы, восточные индейцы, голландцы и поляки. Представлен анализ процентной доли коренных народов Канады как неотъемлемой, но весьма специфической и, при этом, социально-напряженной части этнокультурной структуры страны. Автор отмечает, что лингвистическое разнообразие также является ключевым в канадском плюрализме.

Ключевые слова: поликультурность, явные меньшинства, этнические группы, этнокультурная структура, лингвистическое разнообразие, канадский плюрализм, иммигранты, субкультура, интеграция.

In the article the ethnic composition of Canada according to the census 1999, 2011 is considered; the history of settlement and colonization of Canada from 1886 is covered; the concept of "clear minority» (visible minorities) is proved. It is found that the main ethnic groups were Canadians, British, French, Scottish and Irish, following the Germans, Italians, Chinese, First Nations, Ukrainian, Eastern Indians, Dutch and Polish. It is presented an analysis of the percentage of the indigenous peoples of Canada as an integral, but very specific and, thus, social, ethnic and cultural structures of hard country. The author notes that linguistic diversity is also a key in the Canadian pluralism.

Keywords: multiculturalism, visible minority, ethnocultural structure, linguistic diversity, Canadian pluralism, immigrants, subculture, integration.

Постановка проблеми. На становлення ідеї полікультурного виховання у педагогічній думці Канади на різних етапах його розвитку в шкільній освіті вплинула низка історичних, політичних, соціально-економічних, демографічних та педагогічних чинників, пов'язаних із розвитком канадського суспільства, наукової думки та трансформацією навчально-виховного процесу в американській школі. Це певні історичні події, зміни в демографічній політиці уряду, соціально-політичні перетворення в країні й світі, різні умови надання громадянських прав, поява плюралістичних поглядів на канадське суспільство в філософській та соціологічній думці, розвиток теорії та практики педагогічної науки, включення інформації про культурну різноманітність канадської нації до навчального плану закладів освіти, політика щодо навчання дітей різного етнічно-расового походження та вивчення їх мов. Зазначені чинники стали критеріями визначення етапів розвитку полікультурного виховання учнів в шкільній освіті Канади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історичні аспекти виникнення полікультурності, як феномену присвячені праці І. Баліцкої, Л. Волосович, І Майорової, М. Дьювінга, В. Погребняка, О. Слоньовської, а також матеріали щорічних

доповідей департаменту освіти Канади, та матеріали конференцій із цієї проблематики.

Відповідно, **метою статті** - розкрити історичні аспекти зародження полікультурності в Канаді для поглиблення знання, що саме спричинило появу унікального різноманіття етнокультурних груп.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток педагогічної освіти в Канаді відбувається в умовах постійних контактів різних субкультур. Найчастіше суперечності між ними являються серйозною перешкодою для прогресу в сфері освіти. Водночас інтеграційний ефект освіти має позитивні наслідки для подолання конфліктів між етнічними групами, культурного самовизначення окремих етносів.

Зауважимо, що Канада - одна з перших багатокультурних націй світу. У даний час в національний склад Канади входять більше ста етнічних груп. Жодна етнічна група канадців не складає більшості населення країни. При цьому члени кожної з цих груп вважають себе канадцами. Згідно перепису населення, проведеного в 1999 р., більше 83% вважають, що мультикультуралізм є однією з найбільш значущих характеристик країни [6]. Більшість канадців (96%) позитивно оцінюють той факт, що Канаду населяють люди різної етнічної та расової приналежності [6].

У Канаді визнано дві державні офіційні мови: англійська (рідна мова) приблизно 61% населення; і французька (рідна мова) приблизно 26%. Англійська мова в усіх провінціях крім Квебека, є мовою міжнаціонального спілкування [4]. Проблеми мовного та культурного різноманіття, його соціальних і політичних наслідків у Канаді представляють першочергову важливість.

Канада є країною переселенців, тобто більшість жителів країни - іммігранти і нащадки іммігрантів, які прибули за останні кілька століть з різних країн світу. У зв'язку з цим в Канаді історично не склалася національно-державна освіта в рамках окремих етносів. Різні регіони країни заселялися іммігрантами, які відрізнялися по своїй етнічній приналежності, соціальному статусу, часу прибуття в Канаду. Німці, українці, скандинави, росіяни воліли селитися в західних провінціях, тоді як італійці, поляки, євреї, греки - в основному в містах Онтаріо [1, С.60].

Першими з поселенців були французькі колоністи, які побудували собі житло вздовж річки Св. Лоренса і її притоки. За ними слідували переселенці з Франції та Британії, які поступово засновували конкуруючі колоніальні пости в прибережних районах. Перемога британських військ в XVIII ст. в Квебеку, потім поразка британців в американській революції стали причиною того, що піддані Британії вирушили на північ Канади в пошуку місць для поселень.

Протягом півстолітнього періоду потоки імміграції до Канади не припинялися. Спочатку переселенці прибували, в основному, з Британії (англійці, шотландці та ірландці) Деякі з них приїжджали в пошуках нового житла. Інші, включаючи голодуючих шотландських і ірландських іммігрантів, шукали порятунку від бідності і голоду, викликаного неврожайми, або були вигнані з власних земель. Американці, які іммігрували до Канади, просунулися далі на північ, піддавшись агітації канадських земельних агентів або найманців. Багатьох іммігрантів з Європи приваблювала економічна перспектива або можливість укриття від релігійних чи політичних гонінь. Після громадянської війни в Америці до європейців приєдналися тисячі чорних рабів, яким вдалося втекти завдяки підземній залізниці на північ Канади.

Після створення Канадської Конфедерації в 1867 р. тисячі ірландських і китайських робітників були привезені для будівництва Канадської тихоокеанської залізниці. Інші китайці вирушили на тихоокеанське узбережжя в Британську Колумбію, а потім в Юкон після того, як там було знайдено золото. Найважливішим історичним фактором, який зумовив формування англо-канадської нації, стала масова шотландська та ірландська імміграція. До кінця XIX століття в Канаду переїхало 250 тис. шотландців. При цьому значна їх частина володіла високою кваліфікацією, завдяки якій вони займали привілейовані суспільні позиції, стаючи державними службовцями, бізнесменами, лікарями, юристами. Показово, що два перших прем'єр-міністра Канади були шотландцями. Про вплив шотландської громади красномовно говорить той факт, що в 1880-і роки 48% керівників канадських підприємств були шотландцями. Ще більш масовою була імміграція з

Ірландії. Лише в період до 1884 в Канаду прибуло більше 450 тис. ірландців, змушених покинути батьківщину через малоземелля і крайньої бідності. Статус, який ірландці змогли отримати в канадському суспільстві, був не настільки високий, як статус шотландців. У той же час ірландці відрізнялися високою політичною активністю, а їх голоси з'явилися важливою силою, за яку йшла боротьба представників різних партій.

Освоєння західних земель в Канаді здійснювалося під жорстким контролем держави, яка переносила туди невід'ємні риси цивілізації з її інститутами - поліцією, школами, лікарнями.

Історія заселення та колонізації Канади явно проявляється в її полікультурному суспільстві, заснованого трьома націями: аборигенами (корінним населенням), французами, британцями та багатьма іншими расовими і етнічними групами.

На початку ХХ століття британці становили 57% населення, французи -31%, інші національності -12%. Через зниження народжуваності і потоку міграції процентне число англофонів і франкофонів зменшується з 40 % до 27% відповідно, тоді як кількість інших національностей зростає. Згідно з переписом 1991 р., британці і французи є найбільшими групами населення, що складає відповідно 28% і 23% населення, 18% складають канадці змішаного походження (британці і французи, чи французи та інші національності). Близько третини населення (31%) складають інші національності. Поширена точка зору, згідно з якою більшістю населення країни вважаються англоканадці, є оманною, оскільки згідно перепису 2001 р. (пошукати інші дані) року вони становлять менше 40% жителів Канади. Більшість франкоканадців проживає в Квебеку, де вони складають 82% населення, багато франкомовних канадців також проживає в Нью Брансуїке, Онтаріо і Манітобі. [2]

Різні регіони Канади заселялися представниками різних етносів. Це особливо яскраво проявилось при масовій імміграції, що почалася в 1886 і тривала аж до 1930 р. Після другої світової війни Канада стала батьківщиною для людей, які представляли досить широку культурну спадщину. Але не всім давали дозвіл на

поселення в Канаду. В основному територія Канади заселена людьми, які представляли західноєвропейську культуру і традиції, тому, коли в Канаду прибували представники інших рас, національностей, релігій, їх вважали «іноземцями». Тим не менш, іммігранти продовжували прибувати до Канади. Справа в тому, що країна потребувала людей, які працюватимуть в преріях, лісах, заводах і шахтах і таким чином будуть будувати країну. Поступово, расистські настрої і побоювання стали присутніми в громадській думці. Англо-канадці побоювалися, що іммігранти заберуть роботу і таким чином виникнуть серйозні соціальні проблеми. Франко-канадці побоювалися, що зростаюча кількість іммігрантів може стати причиною зниження їхнього статусу другої за величиною етнічної групи. У міру того, як у суспільстві поширювалися анти-іммігрантські настрої, громадськість вимагала в уряді посилення іммігрантської політики, і уряд, в свою чергу, встановлював все нові обмеження. Вже існуючі закони по відношенню до іммігрантів з Азії все більше посилювалися. В'їзд іммігрантів зі Східної Європи був утруднений, заборонена імміграція з Південної Європи і для євреїв. За часів Великої Депресії 1930 рр. потік іммігрантів зменшився в умовах зменшення кількості робочих місць. Така політика тривала до другої світової війни. Після закінчення другої світової війни канадська економіка переживала період підйому. Економіка країни розвивалася так швидко, що незабаром стало не вистачати робочої сили. Через побоювання застою в економіці, обмеження в імміграційному режимі були зняті, і тисячі робітників з їх сім'ями переїжджали з Європи до Канади.

Сьогодні в Канаду приїжджає багато іммігрантів і біженців із інших країн. Їх число перевищує число європейських іммігрантів (три до одного). В результаті чого, ця «нова імміграція» - «явні меншини» (visible minorities) стає важливою частиною складу країни.

Лібералізація імміграційної політики Канади в результаті реформи імміграційного законодавства в 1962-1967 рр., в ході якої була в основному усунута дискримінація за расовими, етнічними та релігійними ознаками, привела до того, що в Канаду хлинув потік іммігрантів з країн, що розвиваються. Канада приймає понад 250 тис. іммігрантів на рік, більшість з яких складають особи неанглійського і не

французького походження, переважно представники, так званих, «явних меншин» (visible minorities) [2, С.61]. У законі про рівні права на працевлаштування (Employment Equity Act) зазначається що, до «явних меншин» відносяться «особи не аборигенного походження, які не належать до європеїдної раси і мають небілий колір шкіри» [5, С.59].

У Канадському Акті про рівність найму (Employment and Immigration Canada, 1987, р В-3) «явні меншини» визначені як «... люди не аборигенного походження, що не-кавказці і небілі ...». До «явних меншин» відносять представників «нової імміграції». У 1991 р. «явні меншини» становили 10% дорослого населення Канади, і їх число подвоїлося з 1981 р. Існує прогноз, що їх кількість збільшиться до 20% дорослих і 25% дітей до 2016 р. Зростання різних груп «явних меншин» відбувається по-різному: в 1991 р. чорні, китайці, індо-пакистанці становили більше число представників цієї групи населення, проте у даний час спостерігається тенденція зниження росту цих національностей і росту представників західної Азії і арабів. [2, С.4]

Суттєво важливим є той факт, що чисельність багатьох «явних меншин», які могли б стати об'єктом дискримінації значно збільшилася [3]. Корінні народи Канади є невід'ємною, але вельми специфічною і, при цьому, соціально-напруженою частиною етнокультурної структури країни. Корінне населення включає Перші Нації, Метиси і Інуїти. Їхній відсоток в пропорційному відношенні в складовій населення зростає. Відповідно до результатів національного опитування сімей Статистики Канади за 2011 р., тільки 1,4 мільйони людей зазначили, що їх нащадки аборигени, що складає 4,3% загальної кількості населення. Якщо порівняти перепис 2001 р., – цей відсоток складав 3,3% від загальної кількості населення. [5]

Конституція 1892 р. виділяє три групи аборигенів: 1) представники індіанських племен, що говорять на 58 мовах десяти мовних груп (більше 800 тис. осіб); 2) метиси - нащадки англійських і французьких переселенців, що вступили в шлюб з індіанськими жінками (200 тис. осіб); 3) інуїти (50 тис. осіб) [3].

Розподіл корінних жителів за регіонами країни - нерівномірний - більша їх частина зосереджена в провінціях Манітоба, Саскачеван, Юкон та на Північно-західних територіях.

Незважаючи на масштабні федеральні і провінційні програми допомоги корінним жителям країни, вони відчують значні труднощі в питаннях збереження своїх культур і мов. Особливо гостро ці питання стоять для аборигенного населення, що нині проживає в містах. В їх середовищі рівень безробіття вищий, а рівень життя істотно нижчий, за середньостатистичними показниками по Канаді. Тим не менш, становище корінних народів в Канаді краще, ніж у багатьох країнах з аборигенним населенням, і, крім того, простежується тенденція подальшого поліпшення. Про це свідчать такі факти, як потужна економічна підтримка аборигенів з боку федерального та провінційних урядів, зростаюча престижність статусу індіанця або інуїтів, розширюється договірна основа між урядовими структурами і племінними організаціями аборигенного населення. Важливою політичною акцією в напрямку більшого самовизначення корінних народів стало створення в 1999 р. нового адміністративного утворення в складі Канади - території Нунавут.

Лінгвістична різноманітність є також ключовою в канадському плюралізмі, в 2011 р. відповідно до даних перепису англійська мова була першою мовою (рідною мовою) для 57,8% населення котре не змінювалося до 2006 р. Процентне відношення до тих чия рідна мова була іншою мовою аніж англійська або французька було 20,6% трохи більше ніж 20,1% в 2006 р. У 2011р. мови інші чим англійська, французька та мови аборигенів – також відомі як мови іммігрантів – були рідними мовами однієї п'ятої населення (більш чим 6,8 мільйонів людей). Мовами іммігрантів розмовляло частіше вдома панджабі, китайською, кантонською, іспанською, арабською, тагальською, мандаринською, німецькою і урдуською. Мовами аборигенів розмовляли найбільша кількість людей були мови крі, інуїтут, оджибве.

Серед основних факторів своєрідної «етнокультурної мозаїки» Канади можна назвати наступні: наявність не однієї, а двох основних етнічних спільнот – франко-канадців і англоканадців; затримку асиміляції іммігрантів, що належали до інших

етнічних груп, що дозволяло їм зберегти свою самобутність, а значить і сприяло утворенню канадської «етнічної мозаїки культур». Велике значення для «етнокультурної мозаїки» має, по суті, компактне проживання англо - і франкоканадців (Квебек, по суті, є національною територією франко-канадців). [1, С.61]

Висновок. Посилення етнокультурної диверсифікації канадського суспільства відбувається в умовах безперервної імміграції. Безперервний потік вихідців з Європи, Африки та Азії призвів до появи унікального різноманіття етнокультурних груп, що проживають на території країни. Поліетнічність і багатокультурність виявилися типовою рисою Канади і суттєво впливають на розвиток педагогічної освіти. Серед перспектив подальших розвідок у даному напрямі – розвиток полікультурного виховання в сучасній шкільній освіті Канади.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 **Акимов, Ю. Г.** Канадское общество на пороге XXI в. / Ю. Г. Акимов // США и Канада. - 2001. - № 9. - С. 59.
- 2 **Джуринский, А. Н.** Поликультурное воспитание в России и за рубежом: сравнительный анализ: монография / А. Н. Джуринский. - М.: Прометей, 2006. - 160с.
3. **McLeskey J.** Responses to Questions Teachers and Administration Frequently ask about Inclusive School Programms / J. McLeskey, Waldron N. L. //Phi Delta Kappan. - 1996. - 78, № 2. -P. 150-156.
4. **Multicultural Education and Policy: ESL in the 1990s - A Tribute to Mary Ashworth** / John H. Esling (ed.). - Toronto: OISE Press, 1990. - 223, p.
5. **Multiculturalism and Citizenship Canada. Ideals and Reality. Eliminating Racial Discrimination in Canada.** - Ottawa: Minister of Supply and Services Canada, 1989. - P. 3-11.
6. **Statistics Canada** (1995 a) Projections of Population with Aboriginal Ancestry, Canada, Provinces / Regions and Territories, 1991-2016 (Statistics, Canada, Catalogue 91-539-XPE). Ottawa.